

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 20.

V petek 7. Rožnika

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer v torek in petek. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožefu Blazniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četrt leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znes 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje., za četrt leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapise, da so naročniki denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič postojno plačati.

Politiške naznanila.

Prijazen svēt v zadevah zemljišnega oprostenja.

(Iz „Novic.“)

Distriktne komisije so pričele svoje opravila zastran zemljišnega oprostenja, da bi z vsakim kmetom storile prerajt, kaj in koliko da bo imel za urbarske davke in desetino odškodnine plačati. Povedano je bilo že dostikrat, da bodo kmetje le eno tretjino (en dritelje) plačala odrajtali v cesarske kase, in nadjaši smo se, da bo vsak poprejšen podložen že komaj čakal tiste imenitne ure, v kateri bo ne le po besedah temuč tudi v djanju odvezan za vselej vsiga zemljišnega podložitva.

Komaj pa se je perblizal ta željno dočakovani čas, in kaj se sliši? Sliši se, de med tem, ko se oprostivne dela večidel v lepim redu opravljajo, sem ter tje vunder nekteri kmetje nočejo priti k distriktni komisii, da bi storili rajtingo. Prav neljubo nam je kaj taciga slišati. Taki oterpnjenci so enaki tistim kujavcu, keriga lačniga h kosilu kličejo, pa noče priti, — kaj se mu zgodi? lačen je, in je le sam tega kriv! Tako se bo tudi godilo vsim tistim, kateri vabljenja distriktnih komisij ne porajtajo, zakaj §. 104 ukaza 12. septembra p. l. razločno pravi: „ako se primeri, de eden ali drugi vdeleženih brez veljavnega izgovora ne pride ali de se izvedenja prinesiti brani, ima distriktna komisija oblast odkupnino določiti, in tisti, ki ni prišel, ali ki je izvedenja zadržal, nima pravice pritožbo storiti“. Tudi pri navadnih tožbah se tako godi, če tožnec k dnevu ne pride, bo v kontumacijo obsojen, in plačati mora, za kar je bil tožen. Ravno tako se bo tudi v teh zadevah godilo, — kdor ne pride k rajtingi, bo plačal, kar se mu bo določilo, in pravice ne bo imel, se naprej pritožiti.

Prav potreba je tedaj, de vsaki sam pride, de zamore marsikaj razjasniti, kar je morebiti napeno naznanjeno. Desetine se bojo seer po katasterski meri in ceni obravnale; pa od tistiga časa, ko se je kataster vpeljal, se je morebiti že kaj spremenilo, ena ali druga zemlja ni morebiti z desetino od desetnika prav naznanjena ali morebiti ni s tolikšno desetino obložena, kakor je skazano itd. Marsiktera zmota se zna nevedama in nehotama vriniti. V vsih teh zadevah je torej potreba, de kmet pravo razjasnenje sam da. Primerilo se je pri eni distriktni komisii, de je desetnik kmeta v prerajt desetine po katasterski ceni djal, ktera je vergla vsako leto 19 goldinarjev. Kmet pride k rajtingi in prinese spisano pogodbo, v kateri je bil njegov sprednik desetino za vsako leto s 5 goldinarji odkupil. Komisija je to pogodbo za veljavno spoznala. Kaj bi se pa bilo zgodilo, ko bi kmet ne bil prišel? Zanaprej bi bil mogel vsako leto 19 gold. namest 5 gold. plačevati. To bi se bil za usesam praskal!

Ravno tako se sliši, da nekteri nočejo protokolov podpisovati ali podkriževati. Tudi to je napeno. Ako nima kdo kaj zoper prerajt odškodnine opomniti tudi vzroka nima, se za-

znamvanju protokolov odtegniti. Pa mu tudi to nič ne pomaga, ker ima protokol tudi brez tega podpisa ali križa veljavnost za plačilo.

Na dalje je na znanje prišlo, da nekteri nočejo jemati razsodb, to je, tistih listov, v katerih je letno plačilo in celi kapital odškodnine zapisan. Ako teh listov noče kdo sam vzeti, se mu ta razsodba po dostojnim sodništvu donese.

Vsako tako kljubovanje tedaj ne pomaga nič, ampak le spričuje, da nekteri ne spoznajo imenitosti te obravnave, po kateri se bo gotovo stan kmetijstva poboljšal.

Ne mislite, da bo vas kdo kaj zapeljal; sej nobeden ne more misliti, vam novih davkov naložiti, ampak vas po postavah zemljišnega položstva za vekomej odvezati. Verjemite, da gospodje, katerim je to delo izročeno, niso — kakor nekteri mislijo — najemniki grajšinskih gosposk; ampak oni so služabniki Cesarja, ki je imenitno postavlo oprostenja za blagor tavnent in tavnent kmetov poterdil. Gospodje distriktnih komisij imajo postavlo na tanjko predpisano, po kateri morajo ravnati, de se nobenimu krivica ne zgodi. Če pa kdo misli, da ima veljaven vzrok pritožbe; naj ga da na znanje; gotovo bo uslišan, če je njegova pritožba pravična. Da se pa zve, kje de koga kaj teži, mora sam priti, da pove, kar mu prav ni. Pomislite le enmalo, koliko težav in koliko postav ste poprej imeli, ko so vaše zemljiša še podložne bile, kolikrat ste mogli k grajšinam za to ali uno reč hoditi, kolikrat na tlako cepljati, davke nositi, žitnico voziti itd. in če se vam je kaj napeno zdelo, kolikrat ste mogli daljne pota storiti do kantonskih komisij in kresij, in še pri vsim tem je dostikrat po več letnih dragih pravdah vse pri starim ostalo. Ali zdaj — zdaj — ko je čas prišel, da imajo vaše posestva rešene biti težavniga podložitva, zdaj se pa kujate in se preč obračate od tistih, kateri so zato postavljeni, vam težko butaro preč vzeti! Naj vam ne bo ta poslednja pot za oprostenje svojiga zemljiša tako grenka; storite jo radovoljno in pokažite, de ste vredni in zavedni postati svobodni državljan!

Mi, ki ste nas v deželno komisijo za svoje namestnike izvolili — mi mislimo po svojim poklicu ravnati, da vam očitno in prijazno svetujemo kar je prav, in da vas odvernemo od vsiga, kar je napeno in škodljivo.

Ambrož. Matavšek. Lukanič.

Avstrijsko cesarstvo.

Ljubljana. „Novice“ pišejo: V poslednjih Novicah smo povedali, de je bil svitli nadvojvoda Janez s svojo gospo in s svojim sinom v Ljubljani čez noč; drugo jutro, to je, danes teden zjutrej ob štirih se je pa že spet na pot v Terst podal, kjer bo delj časa ostal. Milostljivi knezoškof in odbor kmetijske družbe je sprejel g. nadvojvoda v gostivnici pri Malliču, kjer je čez noč ostal. Komej je ljubeznjivi gospod s kočije stopil in gosp. škofa in odbor kmetijske družbe prijazno pozdravil, so bile njegove perve besede: „Vaše nove po-

stave (kmetijske družbe) so prav dobre; z veseljem sim jih bral, in se prepričal, de ste jih kaj dobro zadeli“. V daljnem pogovoru je pohvalil nadvojvoda dela kmetijske družbe, ktere ravnanje v poslednjim času mu je dobro znano. „Prav imate“ — je g. nadvojvoda dalje rekel — „popolnoma prav, de svoj domač jezik pridno obdelujete, ker brez tega ni podučenje ljudstva mogoče; tudi mi bomo za svoje Slovence na štajarskim pridno skerbeli in dozdajni nemški časopis kmetijske družbe v nemško-slovenski tedenski časnik spremenili po izgledu „Novic“, kateri bo obsegel v 1. razdelku kmetijske poduke, v 2. razdelku postave, ktere ljudstvo zadevajo, in v 3. razdelku vse imenitniši novice, vesele in nevesele, ker je bolje, de ljudstvo v časniku resnico zve, kakor de laži po potih pobera, ktere mu dostikrat malopridneži natvezujejo. Veliko se imamo pogovoriti zastran podružnic in zastran pridobitve novih udov v družbo, ker naše prizadevanje mora biti vsaciga pošteniga človeka, ki zamore le kolčikanj kmetijstvu koristen biti, v družtvo vzeti. Zato bom, kadar iz Tersta nazaj pridem, nekoliko časa pri vas ostal, de se bomo zastran vsiga pogovorili in de mi boste tudi svoje novo kovaško šolo itd. pokazali“. Na prošnjo odbora, de naj bi nam g. nadvojvoda prihod v Ljubljano naznaniti blagovolil, de bi zamogli tudi svoje ude iz dežele skup poklicati, nam je obljubil, o pravim času ta dan naznaniti. Že davnej nismo vidili g. nadvojvoda tako veseliga kakor je sedaj bil. S serčnim veseljem naznanimo to vsim udam kmetijske družbe in jih že naprej povabimo, de pridejo takrat, kadar jim bo odbor veseli prihod nadvojvoda na znanje dal, prav obilno k zboru v Ljubljano. Gotovo se bo vsacimu ta pot splačala.

Ljubljana. Njihovo veličanstvo je z najvikšim sklepam od 7. vel. Travnja t. l. blagovolno dovolilo, de se perva po najvikšim sklepu dd 22. Kozoperska p. l. za leto 1851 ustanovljena obertnijska razstava na Dunaju do spomladi 1852 odloži, in stanovitna komisija sostavi, ktera ima ob enim vodstvo obertnijskih izdelkov prevzeti, ki se imajo v spomladi 1851 k razstavi v Londinu iz vsih cesarskih dežel poslati.

Ob enim je Njihovo veličanstvo dovolilo, de se bodo stroški za to pošiljanje potrebni, in zlasti tudi stroški za prevoznjo izdelkov, ktere bo imenovana komisija za razstavo v Londinu vgodne spoznala, iz državne zakladnice plačali.

Ta komisija bo imela svoj sedež na Dunaju, razun te bodo pa tudi podružnice v Pragi, Feldkirhu in Milanu.

Austrijska. Iz Dunaja se v „Grazer Zig.“ 1. junija piše: Prusija med Erfurtam in Torgauam kakor tudi na česki in Silezski meji po 60,000 vojakov postavlja. Tako pove naj novejši naznanilo.

Tedaj je 120,000 Prusov, ako je to res, za vojsko pripravljenih. Torej se ni čuditi, de se dvajsetice na Avstrijskem vedno bolj zgubujejo, de se povsod na uho čudne reči pripovedujejo, de bodo počasi še naši bakreni

krajcarji zginili, zoper koga bi bile pač te pruski puške namenjene, kakor zoper Avstrijo, katero hočejo pokoriti?

Ali se je to morebiti zavolj namena kralja umoriti zgodilo, ali je morebiti kaka zveza z Avstrijo in Rusijo tega vzrok, de bi združena armada Pariz obiskala? Sej je car ravno v Varšavo prišel, kjer je silno vojakov.

Naj pruski kabinet vojsko pripravlja, kakor hoče Avstriji škodovati, bi se zastoj prizadeval. Tudi Avstrija ima dva vojaška oddelka vsako uro pripravljena naprej udariti. Eniga na Českem in družiga na Vorarlberskem; tudi na Bavarskem se vojaki zbirajo; vendar menimo, de jim ne bo treba sile rabiti.

Mogoče, de bi punt v Parizu, ki dolgo ne more več odlašati, važne dogodbe tudi v teh deželah zamogel zbuditi; pa kdo se bo dan-današnji z rečmi, ki so mogoče, ubijal in kdo bi se strašil 120,000 Prusov, ker, ako bi Prusija res mislila na Avstrijo udariti, bi sama sebi meč v drob zasadila; vojska s Prusijo, posebno v današnjih dnevih, bi se zamogla le z zmago Avstrije končati.

* Iz Dunaja se piše v „D. Z. a. B.“ de se knez Schwarzenberg ni le zavolj nemških zadev, ampak tudi zavolj novih vravnov na Ogerskem v Varšavo podal.

* Predpis zadržanja za vradnike ministerstva kupčije je bil imenovanim ravno naznanjen. Vradniki se opominajo, de morajo podložni biti in od vradnih opravil molčati, naravnost se jim pove, de je presvitli cesar ukazal s tistimi, ki vradne zadeve okrog trosijo, hudo kaznovati, in jih iz službe spustiti.

* Pravijo de je avstrijski cesar Deaku lastnoročno pismo pisal, de bi k posvetovanju v ogerskih zadevah prišel.

* Med začasnimi naredbami, ki se bodo o kratkem naznanile, so tudi gledišne postave, ki se že zlo težko pričakujejo.

Štajarska. V Gradcu so 1. junija udi državna zastopništva prisegli vpricho višiga prokuratorja štajarske kronovine, doktorja Rainerja. Deržavni zastopnik deželne sodnije v Celju in skor vsi deržavni zastopniki kantonskih kolegijalnih sodnij so k ti slovesnosti prišli. Proti koncu tega mesca se bodo na odločene kraje podali in svoje opravila pričeli.

Horvaška. Cela Horvaška in Slavonska dežela z primorjem vred se bo razdelila v 6 županij (Kreise): v zagrebsko, varazdinsko, križevsko, reško, požeško in verovitiško. Na čelu vsake županije bo stal en župan (krožni predsednik), 4 njih bodo dobivali po 3000 gold. dva pa po 2500 gold.

Županije bodo razdeljene v srece (kantone). Vsih srezov bo 20, in na čelu vsakiga bo stal en podžupan (kantonski poglavar), 10 njih bo imelo po 1800 in 10 po 1600 gold. (Jugosl. Nov.)

Moravska. Iz Olomuca se v „Grazer Ztg.“ piše: Spomladi pretečeniga leta so se nekteri ki so se Evrope naveličali, v Ameriko podali, so si tam zemlje nakupili in kmetijstva lotili. Perve pisma, ki so jih iz nove domovine pisali, nise nikdar zamogle Amerike prehvaliti, od svobode in bogastva so mnogo govorile. Te dni pa pride eno pismo vse drugačiga zapopadka. Novi naselniki so se sperli in kolonijo zapustili. Mnogo njih je popolnoma na beraško palico prišlo, in se mislijo spet v Evropo verniti. Pravijo, de je zemljo obdelovati preteško, de noče roditi, in de so zato nakupljene posestva zopet zapustili in se v mesta po srečo podali, kjer se jim pa še hujsi godi.

Tirolska. V Inšprucku se je davek za pse po dolgih pogovorih vpeljal, in 4. t. m. se je začel pobirati. Letni davek znese od eniga psa 2 gold. Psi, ki so davku podverženi, se morajo pred komisijo za to postavljeno pripeljati. Samo ščene, ki še ni 4 mesu staro, je davka pro-

sto. Davku podverženim psam se davkne marke na vrat obesijo. Vsak pes, od kteriga se ni davek plačal, je lastnina konjederca, in vlastnik psa mora zraven še 6 gold. kazni plačati. — Gotovo bi ne bilo nespametno, ako bi se ta davek tudi v drugih krajih vpeljal, ker bi se s tem število nepotrebnih psov pomanjšalo, in marsikak košček bi se ubogim podal, kteriga jim sedaj psi odtegnejo; in dohodki tega davka bi ne bili ravno majhini, in bi se zamogli za kako koristno napravo obrniti, davek sam pa bi nobenimu težko ne stal, ker kdor zamore pse rediti, gotovo tudi zamore od njih davek plačati.

Ogerska. Iz Pariza se piše v „Magyar Hir-lap“, de imajo Madjari v Kutahii zlo hudo. Samo Kazimir Batthyanyi ima posebno stanovanje. Košutu so ga sicer obljubili, ali dobil ga še ni. Vsi beguni z generali vred stanujejo v eni kosarni, generali imajo vsi skupej le eno sobo. Le malokdaj jim je pripušeno v mesto se sprehajati iti, in še tistikrat le z spremništvam straže. Zdi se, kakor de bi bili zaperti.

* Med pismi, ki izvirajo iz madjarske vojske so se tudi dopisi Bema na Košuta najdlji, ko je bil v Hermanstadtu. Po teh pismih zvemo, de je Bem takrat na Sedmograškem zmagovavec bil, in de je Košuta prosil, de naj zmaganim Sachsam in Romanam prizanese. Al Košut ga ni bogal, ker je fajmoštra Rotha in mnogo drugih ukazal umoriti. De milost v revolucijski madjarski vojski ni voditeljka bila, je dobro znano.

* Poveljnik ogerske armade je sledeči vojaški razglas izdal.

Vojaškemu poglavarstvu je že popred več naznanil prišlo, de se pobegnjeni in že v vojake vzeti honvedi z oboroženo roko tistim zoperstavijo, ktere vojaško poglavarstvo pošle, de bi jih polovili.

Ker se je nedavno spet to pripetilo, toraj vojaško poglavarstvo naznani, de vsak honved, ki je pobegnil in se potem pri volitvi zoperstavil, stojni sodbi prepade, in de bo po 18. vojaškem stavku pri vojaški sodbi k smerti na višale obsojen.

Poterjenje te obsodbe je zadevajočimu krožnimu vojaškemu poveljniku izročeno.

Ker je zraven tega znano, de civilne osebe pobegnjene honvede skrivajo, spozna vojaško poveljništvo za potrebno, ukaz od 19. septembra 1849 z noviga v veljavnost vpeljati, po kterem vsaka civilna oseba, ki kakiga c. k. vojaka, ki je popred v armadi vstajnikov služil, k pobegu pregovori, pobegneniga skriva, mu k begu pomaga, ali na kako koli vižo podpera, vojskini ali po razmerah tudi stojni sodbi prepade.

De se to povsod zve in vpelje, moram tudi ukazati, de komisije za nabero vojakov to reč vsakimu v c. k. armado vzetimu honvedu v domačem jeziku naznanijo, de se nobeden ne bo mogel z nevednostjo izgovarjati.

Haynau, vojaški poveljnik.

Sedmograško. 25. maja je c. k. civilni in vojaški poglavar Wohlgemuth sledeči razglas izdal:

Med zadnjim revolucijskim vrenjem je v kőrösbanyaerskem kantonu več premožnih žlahtnikov tamošnje posestva zapustilo, in do zdaj jih še večidel ni bilo nazaj.

Med tem, ko jih ni bilo doma, so bili tamošnji javni vradniki primorani v obėni blagor, kakor tudi v korist posameznih, poljske pridelke nepričijočih posestnikov, ki bi se bili na polji pokonečali, pod streho spraviti in jih do prihoda žlahtnikov pri zadevajočih občinah shraniti, in so potem spet polje ukazali na enako vižo obsejati, in druge reči pa so v prid nepričijočih v najem dali.

Ker pa imenovanih gospodov tudi sedaj, ko

se je mir vstanovil, ni na svoj dom, in ker je gospodarstvo njihnih posestev še dalje težji, se vsi posestniki, kterih do zdaj še ni bilo v kőrösbanyarki kanton, opominjajo v šestih tednih na svoje zapušene posestva se verniti, ali pa potrebno poročiti, kaj de se ima s posestvi storiti, sicer bodo mogli hude nasledke sami sebi pripisati.

* „Siebenbürger Bote“ naznani sledeče obsodbe klauzenburškiga vojaškiga sodništva.

1. Ladislav Lukats iz Klauzenburga na Sedmograškem rojen, c. k. častnik v armadi, in

2. Jožef Hofstädter, iz Temišvara v Banatu rojen, c. k. častnik barona Sivkovića 41 pešniga polka sta bila zavolj velike izdaje zraven zgube svoje službe in zapada celiga premoženja, in sicer prvi k smerti na višale, zadnji k smerti s kroglo obsojena. Njegova prevzvišenost vojaški in civilni poglavar na Sedmograškem svobodnik od Wohlgemuth je te sodbe na poti pravice poterdil, na poti milosti pa odločeno kazen za Lukats-a zavolj mnogo zljajšljivih okoljšin na petletno, za Hofstädterja zavolj mladosti in drugih zljajšljivih okoljšin na desetletno ječo v terdnjavi brez železja pomanjšal.

3. Samuel Füllöp, iz Somlye na Sedmograškem rojen, privatni učitelj v Klauzenburgu, ki je bil kervavi sodnik v Klauzenburgu, in je fajmoštra Štefana Ludovika Roth-a zavolj znane udanosti k avstrijski vladi, k smerti obsodil in obsodbo izpeljal, je bil po pregledu preiskovavnih pisem, od višje oblasti zavolj velike izdaje zraven zgube vsiga premoženja k smerti na višale obsojen, njegovo veličanstvo je pa to obsodbo na 20letno ječo na terdnjavi v železju ponižalo.

4. Emerik od Kerestes iz Csis-Banfalve na Sedmograškem rojen, c. k. častnik secklerskiga enajstiga polka, je bil zavolj velike izdaje zraven zgube svoje službe in celiga premoženja k 20letni ječi na terdnjavo obsojen; to sodbo je pa civilni in vojaški poglavar na Sedmograškem svobodnik od Wohlgemuth zavolj zljajšljivih okoljšin na šestletno ječo na terdnjavi v železju ponižal.

5. Auksencij Illies od Borgo Tiha na Sedmograškem rojen, gersko-katolski fajmošter pri sv. Jožefu, je bil zavolj pomoči k puntu in javniga silodelstva v 6letno ječo obsojen.

6. Marko Gergely, v Kis-Solyomos na Sedmograškem rojen, zavolj vdeležtva pri vzetju premoženja zvestih deržavljanov, nezvestobe in skrivanja Košutovih bankovcev k petletnemu delu na terdnjavi v lahkem železju.

7. Peter Madarasi v Klauzenburgu na Sedmograškem rojen, zidar, ker je skušal tri prostake od polka Sivkovića k nezvestobi zapeljati, k 6letnemu delu na terdnjavo v težkem železju.

8. Pavel Burian iz Balasa-Gyarmath na Ogerskem rojen, knjigoterzec v Klauzenburgu, zavolj razžalenja njegoviga veličanstva v drugem redu k 4letnemu delu na terdnjavo v lahkem železju.

9. Ludovik Verres, iz Okas-a na Sedmograškem rojen, župan, zavolj skrivanja eniga politiskiga hudodeljstva k dveletnemu delu na terdnjavo.

10. Juri Szentpeteri, v Klauzenburgu na Sedmograškem rojen, strojar, zavolj punta in ubojstva; Juri Kovats, kmet, in Štefan Moldavan, delavec, oba iz Klauzenburga, zavolj vdeležtva imenovanih hudobij, in sicer Szentpeteri k 5-, Kavats k 2- in Moldovan k 1letnemu delu na terdnjavi.

11. Ludovik Musuai v Zilahi na Sedmograškem rojen, bivši honved, zavolj razbojstva nad valaško ženo Nastazio Gyurizani doprinešeniga k 10letnemu delu na terdnjavi v težkem železju.

12. Žiga svobodnik od Inczedi, v Froti na

Sedmograškem rojen, je bil spušen, ker se ni spricalo, de bi bil 12 posestnikov ustrelil, cesar je bil zatozen.

13. Mihael od Kapos, v Györö Monostu na Sedmograškem rojen, je bil spušen, ker se ni spricalo, de bi bil več Romanov ustrelil, cesar je bil zatozen.

Lombardo-beneško kraljestvo. C. k. vojaško poglavarstvo v Vidnu je 27. maja naznanilo, de so bili na več krajih v pretečeni noči cesarki gerbi vzeti. Torej se vsak opominja razun duhovnov, ki po svoji dolžnosti k bolnikom hodijo, kakor tudi zdravnikov in babic, po enajsti uri se ne več na ulicah prikazati. Kdor se pozneje na ulicah zapazi, se bo zaperl.

Tuje dežele.

Bosna. Iz Bosne se čuje, de je vezir Tahir paša v Travniku umrl. Ako se ta novica, za katero ne moremo porok biti, poterdi, bi vstajniki v Bosni gotovo mirno domu šli, ker so se le zoper vezirja bojevali.

Nemška. Mestni odborniki silezškiga mesta Lignic so predlog kralju zavolj srečne rešitve svoje veselje naznaniti z veliko večino zaver gli. „Sch. Ztg.“ od tega pravi: „Mi se temu ravnanju ne čudimo, nad pogumam tistiga, ki je ta predlog storil, se pa zlo čudimo.“

* Iz Koblenca se 29. majnika naznani, de je po telegrafu tamošnjimu viksimu vojaškemu oblastništvu povelje prišlo precej štiri kompanije kanonirškiga regimenta na noge spraviti; kakor se zdi se bodo na francosko mejo pomaknili. To kaže nekoliko, kam de je pruska armada namenjena, ktera se ima, kakor se sliši, v dveh velikih razdelkih zbrati.

Laška. Turinski nadškof je ravno pred svojim obsojenjem sledeči protest iz ječe naznanil:

Globoka žalost, ktero moje serce čuti, ko moram viditi, kaj se v teh žalostnih časih vse zoper našo sveto katolsko vero in nje slezabnike brez prenehanja govori, se je s tem še zlo ogrenila, de je gospod minister pravice (Siccardi) v seji 16. maja rekel, de večidel duhovnov postavo od 9. aprila za dobroto spozna.

Za resnico ne morem zapopasti, kako se more kaj taciga v obličju sedajnega slovesniga izreka vsih škofov celiga kraljestva izreči, in celo, ako bi to pri drugih duhovnih res bilo, bi ta izrek samo ude brez glave zadeval, pa hvala Bogu, temu ni tako!

Nekteri samostanski duhovni, ki so jarm samostanske pokornosti že otresli, ali bi se ga še radi znebili, nekteri duhovni, ki s posvetno nošo in pohujševavnim življenjem svetosti svojiga stanu nečast delajo; nekteri drugi še, ki so z krivimi teorijami oslepljeni, ki niso le svojim škofam, ampak tudi katolskemu poglavarju, rimskemu papežu prederzno pokorsino odrekli — to so tisti, od kterih gospod minister zamore govoriti; res de jih je še preveč pa v primeri z veliko množico dobromislečih jih je le malo, ki ne zaslužijo, de bi se za podporo kako terditve jemali. Ne zderžim se zagotoviti, de z majhno izjemo vsi duhovni v posameznih škofijah kraljestva, kakor pripravniki bi bili se tej postavi podvreči, ako bi se bila z porazumljenjem apostolskiga prestola dala, te postave po nikakem za dobroto ne spoznajo.

Ker vendar za tiste duhovne, ki pod mojo oblastjo ne stojé, nimam govoriti, ne morem nikakor opustiti, gledé duhovnov turinske škofije besedam ministra naravnost oporeči, kar s tem storim, de pohujšanje odvernem, ki bi na duhovsino padlo, ktero poznam, častim, ljubim.

V ječi v Turinu 19. maja 1850.

Luigi nadškof.

Turska. Iz Pere se piše: Pregovor pravi, de v Carigradu tri nadloge gospodarijo: kuga, tatje in ogenj. Ako perva poneha, se gotovo

od obeh drugih tega ne more reči. Še le 14. februarja je bil velik ogenj, pri kterem sta bila poslopja avstrijskiga in francoskiga poslanca v veliki nevarnosti. Tega bi ne opomnili, ako bi pri tem posebniga značaja Turkov in njih stanja ne zapazili. Pomoč pride pred drugim prav pozno. Počasi pridejo pašati eden za drugim k ognju in neskončne zmešnjave napravijo. Gasivci so sicer v poslednjem času vojaško napravljeni, pa svoje dolžnosti ne poznajo in zraven še ropajo. Značaj narodov se pri takih priložnostih v Carigradu bolj natanjko razloči, kakor v vsakem drugem mestu. Od vsih strani z divjim vpitjem Turki prihrume, in ko na mesto pridejo, zijajo v ogenj, ako turško poslopje ne gori, in če mnogo denarjev ni, ktere bi si zamogli osvojiti. Z prijaznim šeptanjem se Francozi približajo, Angličani hitro pridejo, in Rusi v popolnoma vojaškem redu prikorajo.

Francoska. Telegrafiško naznanilo pove, de je bila volitna postava z 433 zoper 241 glasov poterpjena.

Španska. Mnogo se govori, de hočejo Karlisi z noviga punt napraviti. Tabart pa punta ne mislijo samo na mejah ampak po celem kraljestvu začeti.

* Špansko-angleske razpertije so poravnane.

Dansko. 23. maja je pred Kopenhagen ruska vojaška barka prišla, pričakujejo jih še več, — celo brodovje. Ako bi rusko brodovje res prišlo, bi gotovo tudi angličansko ne mudilo.

Angleška. Iz Londona se piše, de se pričakuje, de bo lord Palmerston neapolitanski vladi enake tirjatve naložil, kakor jih je gerški vladi. Parobrod Spit-fire je že z naznanili v Neapel šel.

Amerika. „Pester Morgenblatt“ prinese iz New-Jorka dva pisma eniga ogerskiga častnika komarnske posadke, iz kterih sledeče vzamemo:

24. februarja smo prišli v to dolgo zaželjeno deželo, v Ameriko. Po morju smo se na angleškem parobrodu 10 celih tednov vozili, ker smo se mogli z neskončnimi viharji bojevati, kterih je en sam, ki se je v sredi januarja začel, 18 dni terpel, in tako divje razsajal, de se je leva stran poškovala in kermo zlomilo, mi pa smo v obupu smerti čakali. Vendar smo bili rešeni, ker nam je šotiški brod na pomoč prišel, in naš parobrod, ko je vihar potihnul, je bil popravljen.

V Washingtonu v zbornici se bo prihodnjic čez naše reči govorilo, in mi upamo de bo za nas dobro steklo.

Klapka bo višji vojaško poveljstvo južno amerikanskih deržav 30. t. m. prevzel, k tej slovesnosti se tudi tukaj v mestu velike priprave delajo; velik bal je napovedan, h kterimu smo vsi povabljeni. Za vstop se pet dolarjev plača. Dohodki so za našo družbino denarnico namenjeni.

Hvala Bogu, meni gre dobro v tej demokratiški deželi, kjer svoboda v resnici gospodari, ker, ako kdo pred predsednika stopi, se mu še odkriti ni treba, in vsaki človek brez razločka se „Mister“ imenuje.

Tudi na tistem otoku Azorov, na kterih Kuba glavno mesto, ki je pod špansko vlado, leži, se je ljudstvo za sveto svobodo vnelo in se je začelo zoper Španijole bojevati, ker se hoče z združenimi deržavami zjediniti. Vojaki se bodo v združenih deržavah pod roko nabirali, in nas stopi 38 v verste borivcov, med kterimi sim tudi jez. Naj pride, kar ima priti, meni je malo mar, akoravno bodo prvi boji na morju. Pomagajoči vojaki se po letu ne morejo na otoku zjediniti zavolj velike vročine, toraj se bo v jeseni prvi boj pričel.

Uhjazi je z svojo rodovino in nekterimi prijatli čez 2000 oralov zemlje dobil, ki v Wisconsinu leži, in se je že tje na pot napravil. Stirji med nami, ki so se rudarije učili, so šli v Kalifornijo, mi pa, ki mislimo v vojaške službe stopiti, smo še vedno v New-Jorku.

Razne naznanila.

— Kmalo bo prišel tretji zvezek česke zgodovine od Palackyga na svitlo, obseže huzitsko vojsko.

— „Pražke Nowiny“ pripovedujejo, de je te dni v Pragi na cesti več ljudi mertvih na tla padlo, vse tako kaže, de je kolera vzrok tako nagle smerti.

— Iz Rusije je 30—40 dragih mašnih oblek v Vojvodino prišlo za serbske cerkve, ktere so Madjari obropali.

— Govore, de so cesarju branili na sv. Telesa dan k procesiji iti, ker so se nesreče bali; ali cesar tega ni hotel poslušati.

— Predsednik ministerstva knez Schwarzenberg je 1. junija iz Warsave spet na Dunaj prišel.

— Knez Mihael Radziwill, ki je znan iz revolucijske dobe leta 1831, je te dni v Warsavi umrl.

— V Keckemetu sta bila dva tatova, ki sta vole kradla, te dni obešena.

— Serbski patriarh je zlo bolehen, podal se bo v samostan Gergeted se okrepcat.

— Binkuštni pondelik je šlo enajst pruskih vojakov iz Mosbacha v mestice Gundelsheim. Prav mirno in priljudno so se tam zaderžali in ker so v tamošni kerčmi prav lepo peli, jih je vse hvalilo. Ko hočejo pol sedmih oditi, jih kerčmar opomina, de naj se skerbno varjejo, de se jim na poti kaj ne prigodi, ali oni se niso nič hudiga nadjali in so se torej brez skerbi naprej podali. Ko pridejo v sotesko med Gundelsheimam in Böttingnam, jih naenkrat krog 50 kmetov z kamni pozdravi. Oni skočijo raz voza in se v bran postavijo. Ali kmalo jih kmeti do Böttingna nazaj zapode, kjer so bili še od večiga števila mož, žensk in otrok s kamni sprejeti. Sili se vognejo in do soteske nazaj pomaknejo, kjer so jim pa kmeti zopet pot zaperli. Tu tedaj vojaki na vse strani pobegnejo, kamor kdo more in se poskrijejo. Dva se pod vozove poskrijeta, ktera so pa kmeti vjeli, strašno zmlatili in jima clo žugali, de jima bodo glavo odrezali. Voznik, ki je to vidil, teče hitro v Mosbach, pove vojaškemu poveljniku vse od kraja in pristavi, de dva pruska vojaka pol mertva na cesti ležeta. Zavolj tega pošlje vojaški poveljnik častnika z 40 možmi, vojake rešiti in z njimi tudi eniga zdravnika. Že med potjo je častnik zvedel, de sta vojaka v ječi v Böttingnu zaperta. Noben kmet v Böttingnu ni hotel nič od zapertih vojakov vediti, clo mestni poglavar je iz začetka tajil, de sta vojaka zaperta. Ko mu častnik žuga, ga pelje v ječo, kjer sta imenovana moža strašno stolčena na slami brez zdravniške pomoči ležala. V ječi je bila taka sopenca, de ni bilo za živeti. Ranjena prosita plat zvona biti in žugati, al zvonovi so le kmalo vtihnili. Dobili so potem en voz, na kteri so ranjena vojaka položili. Al vojaki so ga morali sami vleči, ker noben kmet voza ni hotel peljati. Ravno ta dan na jutro so bili tudi na sprehodu v Hornbergu trije vojaki zagrabljeni in eden z nožem ranjen.

Popravek.

V zadnjem časniku Nr. 19 na prvi strani, tretji razpoli bi imelo stati „Tschick“ namest Tešik, kar s tem popravimo.

Miklavž.

Ljudska povedka.

Miklavž je zjutrej zgodaj vstal,
Je storil čez-se sveti križ,
Si je umil bele roke,
Z rokami lica rudeče.

V eno roko je vzel svet rožni kranc,
V drugo je vzel ferlančico,
Ferlančico, sekirico.

Šel je v zeleni gozjd;
Tamkej je hodil gor in dol,
Ino iskal je drevjica,
Deb' bilo glih in ravno,
Za barčico pripravno.

Prišel je k njemu hudoba sam,
Miklavžu tako govori:
Ti pomagam delat barčico,
Če se bom s tabo vozil.

Tako je rekel še Miklavž:
Če se boš z mano vozil,
Rec' tri besede za menoj,
Tak se boš z mano vozil.

Miklavž je rekel: „Oče naš!“
Hudoba je rekel: „Kruh je naš.“
Miklavž je rekel: „Gospod Bog!“
Hudoba je rekel: „Kozji rog.“

Miklavž je rekel: „Marija!“
Hudoba je rekel: „Barigla —“
Deb' polna vina bila,
Deb' ga z Miklavžem pila,
Po morji se vozila!

Miklavž je rekel: „Amen!“
Hudoba je rekel: „Kamen —“
Deb' ga z Miklavžem nucala,
Po morji se vozila,
S kamnjem se lučala,
Barčico skušala.

Miklavž je rekel še tako:
„Ti hudoba pojdi od mene!
Jez se bom tukej vozil,
Kjer vino in olje vkup teče;
Ti se boš tamkej vozil,
Kjer smola in žveplo vkup gori.“ P.

Sillerjeva Marija Stuart

iz

Schwengs Erläuterungen zu Schillers Werken.

To igro smemo naravnost naj boljšim igram prišteti, kar je nam znanih, ker je tako lepo osnovana in skladno in popolnoma doversena. Globoka resnost in ganljivo smiljenje sta v njej tesno spletena, tako da ganljivi vtisk rahli dih sprave obveje, brez da bi pravi tragiški pretres kaj od svoje visokosti zgubil, temveč on še večji postane. Srečno je pesnik zgodovino z tragiškim zapopadkom združil, kterege je z vso močjo izpeljal. Vidimo Marijo Stuart po dolgi ječi na Angličanskem že z veliko udanostjo očiščeno, in torej njo že o začetku z dostojnostjo obdano, ki nas z gorkim sočutjem navda. Na Francoskem zrejena med veselo družbo, po svoji domovini hrepeni, z mnogo lepoto obdarjena, ljubezen zbuja in tirja, katoliške vere, skoz in skoz protestantski resnobi in zmernosti nedoidljiva, jo na enkrat v osorno šotiško zemljo osoda pokliče, kjer od protestantov ni mogla dobro sprejeta, ne ljubljena biti. Bila je cvetlica iz drugih dežel, ki pod merzlim solncem v osornem vremenu ni mogla živeti. Ravno to je pesnik krasno pred oči postavil, in smiljenje do Marije v tej zadevi se gledavcu posebno v serce vtisne. Tako lepo ženo, ki se le po jasnem nebu obrača, in le pod njim zamore živeti, v merzlih, tujih deželah, ki so njenemu celemu bistvu zoperne, sahneti viditi, in jo čuti po mili domovini tožiti, posebno serce zbode. Omožena z sirovim, nje nevrednim možem, išče povračila v umetnosti in ljubezni, al sirov mož, kterege trinožna duša usmiljenja ne pozna, jo smertno razžali, ona v njegovo moritev dovoli. Sama in tuja je igrača tistih, kateri nje vredni niso, in ker ne more vojske iz verske prenapetosti vstale, zadušiti, se verže na Angleško v oblast protestantske Elizabete, ktere ni za pristne kraljice spoznala, ampak sama angleško

krono tirjala. Takaj je bila v ječo veržena nesrečna Marija, in protestantski državni dobički angleškega kraljestva jo po dolgi ječi na morišče peljejo, in zala glava je padla pod sekuro rabeljna.

Pesnik pa umor moža Marije, kervavo pregreho spokorjeno s kervjo gresnice, posebno povzdigne, in npravno ideo povračbe tako spleje, da je vse, kar je pravi vzrok strašne osode nesrečnice, le sredstvo v roki nebeške pravice za pokoro. Tragiška resnost te strašne, visoke ideo večne pravice, ki nobenemu gresniku ne prizanese, če tudi krono nosi, se sveti iz cele zaloigre, in ji naj večjo veljavo podeli; ona visi enako črnemu oblaku nad človeškim djanjem in prizadevanjem, in vse žarke upa otamnuje. Pa ko blisk iz tega oblaka zadnjič na smerti izdano glavo vžge, jo tudi z nebeškimi žarki obsije, ker žarki večne milosti, zadobljene z udanostjo v dolgem, teškem terplenju in pravi pokori, ktera z otročjim zaupanjem dušni blagor išče, jo obsijejo. Časni dolg je s težko pokoro plačan, serce gresnice je z Bogom spravljeno in večne milosti deležno, tako, da se z strašno povračbo usmiljenje zjedine. Da je pa pesnik to ideo za osredje zaloigre postavil, se ne vidi samo iz celega dela, ampak ona je že v uvodu jasno izrečena. Marija sama to izgovori, in pri teh besedah se kervavi blesk krog njene glave ovije, ki je več ne zapusti. V četrtem nastopu prvega djanja odgovori, ko jo Kennedy tolaži:

Spoznam ga,

On je kervava senca kralja Darnley,
Ki se serdito vrača iz grobov,
In z mano se pomiril pred ne bode,
De spolne mera mojih se nesreč.

Kennedy:

Pustite v miru hudega duha,
Vi se s kesanjem grenkim dolgih let
S terplenjem težkim spokorili ste;
In cerkev, ki rešivni ključ ima
Za vsaki dolg, nebo je odpustilo.

Marija:

Kervavi dolg že davno odpuščen
Iz groba vstaja lahkokritega!
Moza osvetoželjnega duha
Ne pošlje zvonček svete maše v grob,
Ne Najsvetejše v roki mašnika.

Kennedy:

Vi niste, drugi so ga umorili!

Marija:

Pa vedla sim zato. Pustila sim,
Priliznjeno zvalila v mrežo ga.

Kennedy:

Mladost pomanjša dolg. Tak nježni še
Ste bili.

Marija:

Tako nježna težki dolg
Sim na življenje mlado nakopala.

Kennedy:

Kervavo razžalenje zdražilo
Je vas.

Marija:

Kervavo tud nad manoj se maščuje,
Izrečes sodbo mi, ko me tolažiš.

(Dalje sledi.)

Postave

akcijsniga društva za vstanovitev slovenskiga glediša v Ljubljani.

I. Namen društva.

§. 1. Namen društva je narodsko gledišje vstanoviti in tudi po ti poti omikanju domačiga jezika in povzdigi slovstva in umetnosti pripomoči.

§. 2. Gledišje je stanovitno v Ljubljani, in igravci znajo le na povabilo in proti dostojnemu poroštvu tudi take kraje zunej Ljubljane obiskati, kateri imajo glediša ali saj za igranje pripravno sobo.

II. Pripomočki te naprave.

§. 3. V dosego tega namena se osnuje po

delnicah (akcijah) glavnica; ena delnica velja 10 gld.

§. 4. Število delnic ni omejeno.

§. 5. Plačevanje delnic se začne danes.

§. 6. Kdor pozneje k temu društvu pristopi, od tega velja, de je s temi postavami zastopljen.

§. 7. Celi znesik delnic plača družbinik nenkrat, ne pa v obrokih.

§. 8. Prejeto plačilo delnic poterdi v imenu družbiniga odbora odbornik, kterimu je denarstvo izročeno in ki denar prejema.

§. 9. Družbiniki se po številu delnic vdeležijo vsih iz rabe družbiniga premoženja izvirajočih denarnih posledkov.

§. 10. Kadar čisti dobiček 1200 gld. znese, se bo razdelil v 5 delov. Dve petini ste odločene za darila izverstnih slovenskih iger; tretja petina se bo razdelila med družbinike, četerťa na nazaj plačanje delnic po srečki, peta pa na pomnoženje glavnice.

§. 11. Ako bi kak družbinik te čisto domododne naprave ne hotel izplačati po srečki vzdignjene delnice vzeti, se bo ta dnar glavnici pridal.

III. Vodstvo te naprave.

§. 12. De gledišje, kar koli je moč se na terdne noge postavi in spodobno napreduje, si priderži društvo po odbornikih, ki se po večini glasov izvolijo, nadvodstvo glediša.

§. 13. Vodivni odbor obstoji iz 10 družbinikov, in se razdeli v 2 oddelka. En oddelk oskerbuje umetalne, drugi pa dnarne zadeve glediša.

§. 14. Odbor za umetalne reči:

- a) sodi, kdo naj se za igravca ali igravko k slovenskemu gledišu vzame;
- b) določi igre, ki naj se igrajo;
- c) razpiše darila za izverstne igre;
- d) poskerbi, de se vrednost tistih iger natanjko razsodi, ki se za darila potegujejo;
- e) razsodi kot perva višji stopnja vse notranje umetalne zadeve glediša.

§. 15. Odbor za denarne zadeve oskerbuje vse denarne zadeve društva; prejema denarje in jih izplačuje po odborniku, ki ima popolnoma zaupnost za hranjenje društvene denarnice in ki le proti temu denar izplačuje, de se mu od predsednika in tajnika podpisani plačilni list prinese.

§. 16. Vodivni odbor je za svoje dela društvu odgovoren.

§. 17. Vsi sklepi v umetalnih in denarnih rečeh, de so popolnoma veljavni, se morajo zgoditi po vesolnim odboru, ki razsodi po večini glasov. De je sklep veljaven, je potreba, de je nar menj 7 odbornikov pričujočih.

§. 18. Vse pisanja v kakršni koli zadevi gledišniga društva, ki izhajajo v imenu društviniga odbora, morajo od predsednika ali predsednikoviga namestnika in od tajnika podpisane biti.

IV. Občni društvini zbor.

§. 19. Vsako leto dvakrat se snidejo družbiniki, mesca januarja in julija, kar se pa poprej v časnikih na znanje da.

§. 20. V občnih zborih se naznanijo prigodki gledišne naprave, in se zaslisiijo vošila in sveti, ki se z besedo ali po pismih na znanje dajo.

§. 21. Vsako leto mesca julija se občnemu zboru letni obrajt stroškov in dohodkov predloži.

V. Pravica družbinikov.

§. 22. Vsak lastnik delnice je po številu delnic tudi deležnik denarniga razdelka; ima pravico pri volitvi odbornikov in pri družih zadevah po številu delnic glasovati, in sploh za stran vsih umetalnih in denarnih zadev izvedenja terjati. Se ve, de zna svojo delnico z vsimi pravicami komur koli odstopiti, kar mora odboru na znanje dati.

VI. Pristavek.

§. 23. Ako bi se utegnulo to društvo razdreti, in ko bi že kakšno lastnino v gledišnih pripravah, igrach ali v denarjih imelo, mora občni zbor družbinikov po večini glasov skleniti, kaj se ima s to lastnino kakoršniga koli imena zgoditi.

Po sklepu občniga zbora družbinikov v Ljubljani 26. majnika 1850.